

УДК 378.091.27

Ірина ШИНКАРУК,
завідувач відділу педагогічних технологій та інформаційного супроводу освіти,
старший викладач кафедри менеджменту освіти ВІППО

«Учитель року – 2026»: ВОЛИНСЬКИЙ ВЕКТОР ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ТА ІННОВАЦІЙ

Проаналізовано підсумки обласного туру Всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2026» у Волинській області. Сформовано статистичний та кваліфікаційний портрет учасників конкурсу, визначено ключові тенденції розвитку Нової української школи в регіоні. Особливу увагу приділено концептуальним педагогічним ідеям та практичному інструментарію переможців обласного туру конкурсу в номінаціях «Початкова освіта», «Англійська мова», «Громадянська освіта» та «Математика».

Ключові слова: Нова українська школа, «Учитель року – 2026», діяльнісний підхід, гейміфікація, штучний інтелект, ключові компетентності, педагогічні технології, проблемне навчання, формувальне оцінювання.

Iryna Shynkaruk. „Teacher of the Year – 2026”: Volyn’s Journey toward Professional Excellence and Educational Innovation.

This article examines the outcomes of the regional stage of the All-Ukrainian „Teacher of the Year – 2026” competition in Volyn Oblast. It presents a statistical and professional profile of the participants and identifies

key trends in the implementation of the New Ukrainian School reform across the region. Particular attention is given to the innovative pedagogical concepts and effective classroom practices demonstrated by the winners in the categories of „Elementary Education”, „English Language”, „Civic Education”, and „Mathematics”.

Keywords: *New Ukrainian School, „Teacher of the Year – 2026”, activity-based learning, gamification, artificial intelligence, key competencies, educational technologies, problem-based learning, formative assessment.*

Всеукраїнський конкурс «Учитель року – 2026» став визначною подією в освітньому житті Волинської області, підтвердивши свою роль як потужного інструмента виявлення талановитих педагогів та популяризації їхніх здобутків. Обласний тур Конкурсу проходив з 12 січня по 15 лютого 2026 року з дотриманням усіх заходів безпеки в умовах воєнного стану.

Цьогоріч для участі в обласному турі зареєструвалося 55 педагогів, з яких 50 взяли безпосередню участь у випробуваннях. Розподіл за номінаціями був таким: «Початкова освіта» – 23 учасники, «Англійська мова» – 12, «Математика» – дев’ять, «Громадянська освіта» – шість учасників.

Більшість конкурсантів (36 осіб) представляли міські заклади освіти, вісім – селищні та шість – сільські школи. Аналіз кваліфікаційного рівня показав високу фахову підготовку: 12 учителів мають вищу категорію, 20 – першу. Найбільш активними виявилися педагоги зі стажем від 10 до 15 років.

Базою для проведення Конкурсу стали Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти та ліцеї міста Луцька (№ 14, № 18, № 21 та № 22).

Конкурсанти проходили складні випробування, серед яких: «Майстерка», «Урок», «Тестування», «Методичний експромт» та розробка освітніх проєктів. Журі відзначило високу методичну грамотність учасників та їхню здатність реалізовувати стратегії Нової української школи.

За результатами напруженої боротьби **переможцями обласного туру** стали:

– Марія Степанівна Луцюк (Луцький ліцей № 21 імені Михайла Кравчука) у номінації «Початкова освіта». Її підхід «Від гри до дії» базується на гейміфікації та впровадженні штучного інтелекту.

– Олена Юріївна Кавюк (Володимирська гімназія № 3) у номінації «Англійська мова». Вона презентувала методику формування іншомовної компетентності через практики *mindfulness* (усвідомленої присутності).

– Олена Сергіївна Костюченко (Луцький ліцей № 11) у номінації «Громадянська освіта». Педагог активно використовує цифрові технології та дебати для формування громадянських якостей.

– Ольга Олександрівна Семенова-Сусь (Луцький ліцей № 2) у номінації «Математика». Її робота зосереджена на проблемному навчанні та використанні середовища *GeoGebra*.

Результати волинських педагогів вразили всю країну. Всі четверо переможців обласного туру гідно представили Волинь на заключному етапі в Ужгороді, увійшовши до десятки найкращих учителів України у своїх номінаціях. Зокрема, Олена Кавюк увійшла до п'ятірки найкращих учителів англійської мови країни.

Участь у Конкурсі стала для педагогів не лише змаганням, а й можливістю для професійного зростання, саморефлексії та отримання державного визнання. У цьому квесті немає тих, хто програв, адже кожен учасник отримує головний приз – досвід.

Відповідно до наказу управління освіти і науки Волинської облдержадміністрації, лауреатами першого туру всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2026» стали такі педагоги:

Лауреати, які посіли II місце:

– Беляєва Тетяна Леонідівна – вчитель комунального закладу загальної середньої освіти «Луцький ліцей № 27 Луцької міської ради»;

– Ворон Юлія Дмитрівна – вчитель комунального закладу загальної середньої освіти «Луцький ліцей № 2 Луцької міської ради»;

– Данилюк Тетяна Ігорівна – вчитель закладу загальної середньої освіти «Ветлівський ліцей» Любешівської селищної ради;

– Ференц Ірина Леонідівна – вчитель комунального закладу загальної середньої освіти «Луцький ліцей № 9 Луцької міської ради».

Лауреати, які посіли III місце:

– Гриненко Катерина Андріївна – вчитель комунального закладу загальної середньої освіти «Луцький ліцей № 9 Луцької міської ради»;

– Чаплицький Валерій Васильович – вчитель Підгайцівського ліцею Підгайцівської сільської ради Луцького району;

– Капустинська Ірина Валеріївна – вчитель Горохівського ліцею № 2 Горохівської міської ради Луцького району;

– Гулюк Ігор Юрійович – вчитель комунального закладу «Луцька загальноосвітня школа I–III ступенів № 13 Луцької міської ради»;

– Кошла Олена Ігорівна – вчитель комунального закладу загальної середньої освіти «Луцький ліцей № 27 Луцької міської ради».

Переможці та лауреати конкурсу нагороджені почесними грамотами управління освіти і науки облдержадміністрації та грошовими преміями. Крім того, результати конкурсу мають бути враховані

атестаційними комісіями при присвоєнні вчителям кваліфікаційних категорій та педагогічних звань.

Загальний портрет учасника першого туру всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2026» на Волині можна сформулювати на основі статистичних даних щодо категорій та педагогічного стажу педагогів, які взяли участь у змаганнях.

Найбільшу групу учасників склали вчителі з першою кваліфікаційною категорією. Детальна структура виглядає так: спеціаліст першої категорії – 20 педагогів, спеціаліст вищої категорії – 12, спеціаліст другої категорії – 12, спеціаліст – шість педагогів.

Крім того, четверо учасників уже мають педагогічне звання «старший учитель».

Найбільш активними учасниками конкурсу стали педагоги з досвідом роботи від 10 до 15 років, їх було 15 осіб. Загалом показники досвіду розподілилися так: 10–15 років – 15 учасників, 5–10 років – 10, 15–20 років – 10, 1–5 років – дев'ять, понад 20 років – шість учасників.

Згідно з умовами конкурсу, до участі допускалися педагоги, чий стаж на дату реєстрації становив не менше 3-х років.

Узагальнений образ учасника доповнюється тим, що це переважно жінка та представник міського закладу освіти (36 осіб із 50). Наймолодші за досвідом учасники (стаж 1–5 років) були найбільш представлені в номінації «Громадянська освіта», тоді як досвідчені педагоги (понад 15 років стажу) – у номінації «Початкова освіта».

Загальна активність демонструє значну перевагу представників міських закладів освіти.

З 50 педагогів, які взяли участь у випробуваннях обласного туру, розподіл за типом населених пунктів має такий вигляд: міста – 36 учасників, селища – вісім, села – шість учасників.

Відмінності в активності за номінаціями

Рівень залученості вчителів із сіл та селищ суттєво різняться залежно від фаху:

– «Початкова освіта» – найбільш репрезентативна номінація для сільської місцевості. У ній взяли участь 13 педагогів із міст, п'ять із селищ та п'ять із сіл. Це єдина категорія, де кількість сільських освітян є відчутною.

– «Англійська мова» – характеризується абсолютним домінуванням міст: 10 учасників представляли міста, тоді як від селищ та сіл було лише по одному педагогу.

– «Громадянська освіта» – жодного учасника із сіл. Конкурсну групу склали п'ять представників міст та один представник селища.

– «Математика» – також ні одного сільського вчителя. Більшість конкурсантів (вісім осіб) – представники міст, і лише один представляв селище.

Найбільш активною та успішною виявилася Луцька міська територіальна громада, представники якої здобули три перемоги та шість лауреатських місць. Разом з тим, педагоги з інших типів населених пунктів також показали високі результати: лауреатами стали

Методичні публікації

вчителі з селищної (Любешівська ТГ) та сільських громад (Підгайцівська і Горохівська ТГ).

Підсумовуючи результати першого туру всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2026» на Волині та аналізуючи перспективи цього заходу, можна виділити такі ключові аспекти:

– Попри складні умови, у випробуваннях взяли участь педагоги, які продемонстрували високий рівень володіння методиками Нової української школи та цифрову грамотність.

– Переможці обласного туру гідно представили регіон на національному рівні в Ужгороді, де всі четверо увійшли до десятки найкращих учителів України у своїх номінаціях.

– Учасники презентували передові освітні ідеї: від використання штучного інтелекту та гейміфікації до практик *mindfulness* для подолання стресу в учнів.

– Захід став результатом злагодженої роботи Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти та провідних ліцеїв Луцька, які забезпечили належну базу для випробувань.

На основі виступів організаторів та аналітичних матеріалів можна окреслити перспективи розвитку Конкурсу: він залишатиметься найпрестижнішим майданчиком для педагогів, оскільки проводиться

під патронатом Президента України. Це найкоротший шлях до отримання почесного звання «Заслужений учитель України» та значних грошових премій. Результати конкурсу офіційно враховуються атестаційними комісіями при присвоєнні вищих категорій та звань. Участь у ньому стає потужним імпульсом для саморефлексії та глибокого аналізу власної роботи. Вчителі-конкурсанти стають агентами змін та тренерами НУШ у своїх громадах, поширюючи інноваційний досвід через авторські лабораторії та семінари. Досвід переможців і надалі буде інтегруватися в систему підвищення кваліфікації через методичну роботу ВІППО. Орієнтація на світові стандарти (за аналогією з подібними преміями у США, Великій Британії та Фінляндії) підтверджує, що Конкурс і надалі розвиватиметься як засіб підвищення соціального статусу вчителя в суспільстві.

Конкурс «Учитель року» трансформувався із простого змагання у захопливий «педагогічний квест», де головним призом для кожного учасника є неоціненний досвід. Він залишається стратегічно важливим для розвитку освіти Волині, дозволяючи вчителям виходити із «зони комфорту» для відкриття нових професійних горизонтів.

Ближче познайомимося з переможцями конкурсу «Учитель року – 2026».

МАРІЯ СТЕПАНІВНА ЛУЦЮК

Номінація: «Початкова освіта».

Місце роботи: Луцький ліцей № 21 імені Михайла Кравчука.

Марія Степанівна має 7-річний педагогічний стаж та кваліфікаційну категорію «спеціаліст I категорії». Її провідна ідея «Від гри до дії» базується на діяльнісному підході та механізмах гейміфікації. Педагог активно впроваджує інструменти штучного інтелекту, створюючи «ігрові всесвіти» на уроках (наприклад, перетворення математики на космічну експедицію), що дозволяє учням самостійно відкривати знання та формувати ключові компетентності НУШ.

Ось що говорить педагог про себе

У сучасному освітньому просторі пріоритетом початкової школи стає не репродуктивне накопичення інформації, а формування ключових компетентностей. Моя педагогічна ідея «Від гри до дії» ґрунтується на тому, що найефективнішим інструментом розвитку дитини є власний досвід, здобутий у процесі цілеспрямованої діяльності.

Актуальність ідеї визначається необхідністю реалізації Державного стандарту початкової освіти, де діяльнісний підхід є стрижнем освітнього процесу. Перехід від ігрових методів до усвідомленої дії дозволяє перетворити навчання на живий процес пізнання.

Ключові вектори реалізації ідеї:

1. *Трансформація гри в дію*: гра для молодшого школяра – це не просто розвага, а природна форма дослідження світу. Використовуючи механізми гейміфікації (рольові моделі, квести, рівні досягнень), ми створюємо ситуацію успіху, де кожен крок учня є усвідомленою дією задля розв'язання конкретної проблеми.

2. *Компетентісно орієнтоване навчання* – через діяльнісний підхід ми формуємо фундамент ключових компетентностей:

- Вільне володіння державною мовою та комунікативна навичка (розвиваються під час командної гри та захисту власних ідей).
- Математична та природнича компетентності (формується через моделювання життєвих ситуацій та проведення мінідосліджень).
- Соціальна компетентність (гартується у взаємодії, де гра вчить співпраці, лідерства та відповідальності за спільний результат).
- Уміння вчитися впродовж життя (закладається через рефлексію власної діяльності – «Що я зробив?», «Як я це зробив?», «Чого навчився?»).

3. *Практико зорієнтоване середовище*: діяльнісний підхід дозволяє учню вийти за межі підручника. Кожен урок стає майданчиком для спроб, помилок і відкриттів, що перетворює теоретичні знання на життєвий капітал.

Наукову платформу ідеї складає синергія класичної теорії діяльності (Ж. Піаже, Дж. Дьюї), фундаменту української дидактики (О. Савченко, Н. Бібік) та сучасного інструментарію НУШ (І. Большакова, С. Ройз). Гейміфікована складова базується на концепції стану «поток» М. Чиксентмігаї та дослідженні ігрових динамік К. Каппа, Д. Макгонігал і Т. Панченко, що дозволяє трансформувати гру у свідому навчальну дію.

Концептуальні засади запропонованого підходу повністю відповідають вектору державного розвитку освіти та ґрунтуються на Законі «Про освіту», Державному стандарті початкової освіти, Концепції НУШ, Професійному стандарті вчителя, Типовій освітній програмі та Методичних рекомендаціях Порадника для вчителя, що в синергії дозволяє трансформувати ігрову діяльність у свідому пізнавальну дію для формування ключових компетентностей учнів.

В основі педагогічної ідеї лежить принцип – дати дитині інструменти, щоб вона відкрила знання сама. Діяльнісний підхід реалізується через системну трансформацію навчального процесу, де учень є суб'єктом, а не об'єктом навчання.

Реалізація діяльнісного підходу структурується відповідно до двох циклів навчання в початковій школі:

На першому циклі (1–2 класи) основний акцент ставиться на адаптації та сенсорному дослідженні світу. Пріоритетними є соціальна, громадянська (вміння співпрацювати, черговість дій), мовна (розвиток активного словника через гру) та емоційна компетентності. Навчання відбувається через ігрову та пізнавальну діяльність: рольові ігри, маніпулювання предметами та засвоєння правил через ігрові ситуації. Гейміфікація на цьому етапі створює сюжетну основу уроку з використанням персонажів та нарахуванням «зірочок» чи балів за старанність.

На другому циклі (3–4 класи) діяльність трансформується у проєктно-дослідницьку форму. У центрі уваги – критичне мислення (аналіз фактів, аргументація), математична та природнича грамотність (моделювання, прогнозування), а також ініціативність і підприємливість. Учні працюють над інтегрованими проєктами, створюють власні продукти (лепбуки, моделі, презентації) та проводять пошукову роботу в групах. Роль гейміфікації посилюється через складні мотиваційні системи: освітні квести, багаторівневу систему досягнень (левелінг) та реалізацію колективних «спільних місій».

Реалізація діяльнісного підходу в сучасній початковій школі значно посилюється через інтеграцію інструментів штучного інтелекту. ШІ виступає не як джерело готових відповідей, а як динамічне середовище для створення та адаптації гейміфікованих завдань. Це дозволяє моделювати інтерактивні ситуації, де кожен учень отримує персоналізований зворотний зв'язок у реальному часі. У такій моделі ШІ стає інструментом творчості та дослідження, що перетворює навчання на активний процес здобуття досвіду, а не пасивне споживання інформації.

Ефективність моделі «Від гри до дії» підтверджується успішною апробацією у межах нашої освітньої установи. Педагоги, впроваджуючи діяльнісний підхід через призму гейміфікації та ШІ, виробили низку стратегічних рекомендацій, що дозволяють досягти високих результатів:

1. Створення «ігрового всесвіту» уроку

Практики рекомендують замінювати стандартні навчальні теми на захопливі сценарії.

Наприклад: урок математики перетворюється на «експедицію на Марс», де розв'язання задач – це розрахунок палива для ракети. ШІ (наприклад, *ChatGPT* або *Copilot*) допомагає вчителю за лічені хвилини генерувати сюжетні зачіпки для таких уроків, адаптовані під інтереси конкретного класу.

2. Використання ШІ як персонального тьютора

Для реалізації діяльнісного підходу важливо, щоб дитина не чекала черги на допомогу вчителя, а діяла безперервно. Наприклад, використовувала ШІ-платформи (*Khan Academy* чи інтерактивні тренажери) для отримання миттєвого фідбеку. Учень робить дію – ШІ підказує наступний крок. Це підтримує стан «поток» та ігрову динаміку.

3. Гейміфіковане оцінювання (*Level Up*)

Замість традиційного «отримав оцінку», педагоги впроваджують систему накопичувального успіху.

4. Проєктна діяльність із «цифровим асистентом»

У 3–4 класах діяльнісний підхід переходить у фазу створення складних продуктів. Наприклад: учні створюють спільні проєкти («Місто майбутнього»), де ШІ допомагає візуалізувати ідеї (генерація зображень через

Методичні публікації

Canva Magic Media чи *Bing Image Creator*), а гейміфікація через розподіл ролей (мер, архітектор, еколог) навчає соціальної відповідальності.

Системна робота над темою «Від гри до дії» протягом останніх трьох років дозволила не лише підвищити рівень академічних знань, а й трансформувати підхід учнів до самого процесу навчання. Моніторинг освітньої діяльності свідчить про якісний стрибок у формуванні ключових компетентностей.

Ефективність роботи над темою

1. Когнітивна та читацька компетентність (завдяки ігровим стратегіям аналізу тексту та ШІ-моделюванню сюжетів учні демонструють глибше розуміння прочитаного).

Результат: активна та успішна участь дітей у читацьких конкурсах (як шкільного, так і обласного рівнів), де вони демонстрували не лише техніку читання, а й здатність до критичного аналізу тексту.

2. Математична компетентність (використання освітніх квестів та логічних ігор сприяло розвитку гнучкості мислення).

Результат: учні стали постійними учасниками та призерами «Малої олімпіади», демонструючи здатність розв'язувати нестандартні задачі, які вимагають діяльнісного підходу.

3. Екологічна та громадянська компетентність (через проектну діяльність та гейміфіковані місії – наприклад, «Врятуй планету» – діти перейшли від теоретичних знань до реальних справ).

Результат: реалізація низки екологічних заходів (збір макулатури, сортування сміття, висадка рослин), де учні самостійно організовували процеси та залучали громаду.

4. Підприємливість та фінансова грамотність – це сфера, де гейміфікація спрацювала найкраще. Моделювання ігрової економіки в класі (система внутрішньої «валюти», «ринок ідей») навчило дітей оцінювати ресурси.

Результат: успішне проведення благодійних ярмарків та розробка мініпроектів, де діти самі розраховували витрати та презентували свої «стартапи».

Досвід реалізації ідеї підтверджує: коли учень стає активним суб'єктом у гейміфікованому та технологічному середовищі, він перетворюється на справжнього архітектора власної освіти. У цій моделі вибудовується дієва синергія: діяльнісний підхід є фундаментом, гейміфікація – рушієм мотивації, а штучний інтелект – інструментом персоналізації навчання.

Така інтеграція готує покоління, яке не просто володіє знаннями, а впевнено використовує інновації для розв'язання життєвих завдань. Стратегія «Від гри до дії» – це шлях до формування конкурентоспроможної особистості, готової до успіху в динамічному світі майбутнього.

ОЛЕНА ЮРІІВНА КАВЮК

Номінація: «Англійська мова».

Місце роботи: Володимирська гімназія № 3.

Педагог із 12-річним стажем, яка увійшла до п'ятірки найкращих учителів англійської мови України. Олена Юріївна презентувала інноваційну методику формування іншомовної компетентності через практики усвідомленої присутності (*mindfulness*) та релаксаційні техніки. Такий підхід допомагає знизити рівень тривожності учнів в умовах війни, подолати мовний бар'єр та створити безпечне освітнє середовище для ефективного засвоєння мови.

Про ключові особливості своєї роботи вона розповідає особисто:

Сьогодні процес навчання відбувається в умовах постійного виклику. Воєнні дії, відсутність світла, постійний стрес та нестабільність створюють потужне навантаження на всіх учасників освітнього процесу. В таких реаліях багато учнів стикаються з освітніми втратами, зростанням тривожності та зниженням мотивації. Як результат – вони рідше ініціюють діалог, уникають розгорнутих відповідей та втрачають спонтанність мовлення.

Зрозуміло, що за таких умов ефективне навчання англійської мови неможливе без створення безпечного та підтримувального середовища, у якому доцільною є реалізація практик усвідомленої присутності та релаксаційних технік.

Саме тому моя професійна діяльність спрямована на поєднання розвитку іншомовної мовленнєвої компетентності з психоемоційним добробутом дитини з метою допомогти підвищити впевненість, знизити рівень тривожності та покращити знання мови й комунікативні навички.

Науковим підґрунтям для інтеграції технік усвідомленої присутності стали дослідження Дж. Кабат-Зіна, який довів, що практики усвідомленої присутності зменшують рівень стресу, покращують концентрацію уваги та емоційну регуляцію, а саме – створюють основу для якісного аудіювання (слухання й сприймання на слух) і усного мовлення. Сучасні дослідження підтверджують, що такий підхід критично важливий для якості навчання та розвитку емпатії у здобувачів освіти.

Згідно з концепцією «усвідомленості» С. Крашена, емоційний бар'єр суттєво впливає на засвоєння мови: що нижчий рівень тривожності, то активніше формується мовленнєва компетентність. Дослідження Б. Гьольцель підтверджує, що практики усвідомленої присутності спричиняють реальні нейрофізіологічні зміни в мозку, які допомагають покращувати увагу й саморегуляцію – ключові чинники успішного зв'язного мовлення: уміння слухати, висловлювати власну думку, вести діалог, проявляти емпатію і повагу.

В Україні Асоціація викладачів майндфулнес спільно з тренерами Британської Ради активно впроваджують практики усвідомленості у процес вивчення англійської мови, оскільки саме вони виступають дієвим інструментом активізації мовлення та формування комунікативної компетентності.

З цією метою на своїх уроках я системно інтегрую такі вправи:

– Короткі дихальні практики («Take a deep breath», «Smell the flower – blow out the candle», «Finger breathing», «Balloon breathing») для зниження рівня тривожності перед умовно комунікативними та комунікативними вправами й тестуваннями.

– Інтероцептивні вправи – фокусування на здатності людини усвідомлювати внутрішні сигнали свого тіла (мінімедитації, «massage circle», фізкультхвилинки, короткі тілесні розслаблення, елементи арт- і сенсорної терапії) для розвитку емоційного інтелекту та зниження хвилювання під час спілкування.

– Екстероцептивні вправи – фокусування на стимулах із зовнішнього середовища через органи чуття (вправа «5 senses», використання спокійної музики або звуків природи, вправи на уяву «Imagine your calm place», «Sherlock Holmes») для зниження емоційного напруження, підвищення концентрації уваги, формування навичок деталізації, активізації ситуативного, спонтанного та описового мовлення, підтримки безпечного освітнього середовища.

– Фокусування на позитивних установках («I am calm», «I can do it», «I feel safe to speak») та кола спілкування («circle time») для обговорення англійською емоційного стану, самопочуття, труднощів, зміцнення довіри в колективі з метою зниження мовного бар'єру та розвитку рефлексивних умінь.

– Використання ігор з елементами усвідомленості (гра-модель життєвої ситуації, мовні квести, створення «calm stories» або «kindness dialogues»), які інтегрують розвиток соціально-емоційних навичок у мовлення.

Практики, описані вище, є універсальними: вони адаптуються до вікових особливостей здобувачів освіти та органічно інтегруються в різні етапи уроку.

Результатами впровадження практик усвідомленої присутності та релаксаційних технік стало:

– підвищення рівня комунікативної активності, коли учні менше бояться зробити помилку і з більшим бажанням говорять англійською мовою;

– зміцнення їхньої концентрації та пам'яті, що сприяє кращому засвоєнню лексичного і граматичного матеріалу;

– зниження рівня тривожності та покращення психологічного мікроклімату в класах, розвиток емоційного інтелекту;

– зростання навчальної мотивації через створення ситуації успіху, підтримки та безпеки;

– формування наскрізних умінь НУШ: критичного мислення, ініціативності, співпраці, уміння висловлювати власну думку та навчатися впродовж життя.

– підвищення рівня навчальних досягнень, покращення результатів мультипредметного тесту, олімпіад та міжнародних мовних іспитів.

Отже, вважаю, що інтеграція практик усвідомленої присутності та релаксаційних технік в освітній процес – це не тимчасовий тренд, а стратегічна відповідь на виклики сьогодення. Вона створює умови, за яких англійська мова перестає асоціюватися зі стресом і перетворюється на інструмент самовираження.

Для своїх учнів я є не лише провідницею знань, а й фасилітаторкою емоційної стійкості, яка прагне не лише допомогти вивчити іноземну мову, а й використовувати її впевнено, свідомо і сміливо.

ОЛЕНА СЕРГІЇВНА КОСТЮЧЕНКО

Номінація: «Громадянська освіта».

Місце роботи: Луцький ліцей № 11.

Учителька суспільних дисциплін із 6-річним досвідом роботи. Її педагогічне кредо – розвиток громадянських компетентностей засобами інтерактивних та цифрових технологій. Олена Сергіївна будує уроки як модель демократичного суспільства, використовуючи дебати, кейс-методи та метод кроссенсу для розвитку критичного мислення. Особливу увагу приділяє відтворенню реальних суспільних процесів, наприклад, повного циклу виборів у класі.

Секрети педагогічної майстерності – у її розповіді.

Сьогодні громадянська освіта – це вже не просто навчальний предмет. Це формування майбутнього нашої держави. Школярі зростають у складному світі швидких змін, інформаційних викликів і суспільної відповідальності. Вони щодня стикаються з маніпуляціями, фейками, необхідністю робити вибір і відстоювати свою позицію. Саме тому школа має не лише дати їм знання про демократію, права людини чи державні інституції, а навчити діяти, мислити критично, приймати відповідальні рішення та бути активними громадянами.

Відповідно до статті 12 Закону України «Про освіту», метою освіти є формування компетентностей, необхідних для самореалізації особистості, відповідального громадянства та здатності жити й діяти в демократичному суспільстві. Державний стандарт базової середньої освіти визначає громадянську та соціальну компетентності як здатність особистості активно брати участь у суспільному житті, співпрацювати, поважати права інших і відповідально діяти. Це є фундаментом моєї педагогічної ідеї.

Учні часто володіють теоретичними знаннями, але не завжди вміють застосувати їх у реальному житті. Вони можуть назвати принципи демократії, але вагаються висловити власну думку; можуть говорити про права людини, але не завжди розуміють механізми їх захисту. Тому своє завдання вбачаю в тому, щоби перетворити знання на досвід, а урок – на простір активної взаємодії. Переконана: громадянські компетентності формуються лише через діяльність, через проживання ситуацій, через особисту позицію.

У роботі спираюся на компетентнісний і діяльнісний підходи, розкриті в працях Олени Пометун та Поліни Вербицької, де учень є активним суб'єктом навчання. Будує урок як модель демократичного суспільства: з правом голосу, відповідальністю за рішення, культурою діалогу та взаємоповагою.

У практичній діяльності системно **використовую інтерактивні методи**, які умовно можна поділити на кілька напрямів:

– *Методи формування позиції та аргументації.* Метод «Прес» допомагає учням чітко структурувати власну думку (позиція – аргумент – приклад – висновок); «Займи позицію» – вчить робити усвідомлений вибір і пояснювати його; дебати розвивають уміння слухати опонента та коректно заперечувати.

– *Методи прийняття рішень і прогнозування наслідків.* «Дерево рішень» дозволяє аналізувати альтернативи вибору та відповідальність за нього; кейс-метод – занурює учнів у реальні або наближені до реальних життєві ситуації; аналіз правових ситуацій формує правову культуру.

– *Методи співпраці та колективного пошуку рішень* (робота в малих групах із чітким розподілом ролей, мозковий штурм, проектна діяльність, створення спільних продуктів). Такі форми роботи розвивають уміння домовлятися, чути іншого, брати відповідальність за спільний результат.

Як ефективний інструмент розвитку критичного мислення використовую **метод кроссенсу**. Це головоломка-асоціація, що складається з дев'яти зображень розташованих у сітці 3x3, де кожне зображення пов'язане із сусідніми, а центральне – із чотирма сусідніми. Для початку демонструю власно створений кроссенс, а учні його тлумачать. Вони можуть і самостійно створювати такі логічні ланцюжки. Їх можна пропонувати як домашнє завдання або ж для роботи в парі чи групі на уроці.

Працюючи з кроссенсом, учні встановлюють причинно-наслідкові зв'язки, формують гіпотези, аргументують власне бачення, пояснюють логіку побудови асоціацій. Наприклад, під час вивчення тем «Демократія», «Права людини», «Громадянське суспільство» учні створюють власні кроссенси як узагальнення теми. Така форма роботи спонукає до глибшого осмислення матеріалу, розвиває аналітичні навички та вміння презентувати свою позицію. Водночас кроссенс є зручним інструментом формування оцінювання, адже дозволяє побачити рівень розуміння теми не через відтворення визначень, а через установаження зв'язків між поняттями.

Особливе місце на уроках займає **відтворення суспільних процесів**. Під час вивчення теми демократії учні проходять повний цикл виборчого процесу: формують ініціативні групи, розробляють програми, готують публічні виступи, проводять дебати, організують голосування з підрахунком результатів і подальшим аналізом. Ми обговорюємо вплив передвиборчої риторики, можливі маніпуляції, роль відповідального вибору. Так учні не просто засвоюють матеріал, а й проживають його, навчаючись розуміти механізми демократії зсередини.

Саме в такі моменти формується справжнє усвідомлення громадянської активності. Набутий під час уроків досвід відтворення демократичної процедури виборів використовується в діяльності шкільного самоврядування, яке стає для учнів реальною моделлю демократичного суспільства. Вони мають можливість застосувати знання на практиці: ініціювати проекти, планувати заходи, представляти інтереси учнівської спільноти та нести відповідальність за прийняті рішення.

Для кращого розуміння ситуацій використовую **життєві кейси та сторітелінг**, аналізуючи реальні історії та практичні приклади з життя громади. Це допомагає учням формувати емпатію, критичне мислення та власну позицію.

Важливою складовою педагогічної діяльності є **інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій**. Використовую цифрові інструменти не як додаток до уроку, а як середовище формування компетентностей. Для візуалізації та створення соціально значущих продуктів застосовую *Canva*: учні розробляють інфографіку, плакати, соціальну рекламу, інформаційні кампанії. Для формування оцінювання та швидкого зворотного зв'язку використовую *Kahoot*, *Wordwall*, *LearningApps*, що дозволяє перевірити розуміння матеріалу в інтерактивній формі. Для організації дискусій і рефлексії застосовую *Padlet* та *Mentimeter*: кожен учень може висловити позицію, навіть якщо не готовий говорити публічно. *Google Форми* допомагають проводити мінідослідження думок класу, аналізувати результати й обговорювати їх. *Classroomscreen* використовую для структурування роботи на уроці, тайм-менеджменту та підтримки дисципліни в демократичному форматі.

Працюємо разом з реальними **життєвими кейсами**. Учні беруть участь у створенні новин, плануванні сімейного бюджету, розробці бізнес-проектів та інших соціальних ситуацій, а також аналізують медіаконтент у вправі «Факт чи маніпуляція». Вони порівнюють різні точки зору, виявляють маніпуляції, перевіряють достовірність інформації та створюють власні інформаційні матеріали з дотриманням принципів етичної комунікації.

Такий підхід дозволяє учням *жити темою*, формувати практичний досвід демократичної участі, критичне мислення, інформаційну та громадянську відповідальність. Вони не просто отримують знання, а проживають ситуації, вчаться приймати рішення, працювати в команді й висловлювати власну позицію.

Значну увагу приділяю **проектній діяльності**. Учні досліджують актуальні проблеми громади, розробляють пропозиції щодо їх вирішення, презентують результати, обговорюють шляхи реалізації. Завдяки цьому активно долучаються до конкурсів, інтерактивних парламентських онлайн-уроків Освітнього центру Верховної Ради України, Всеукраїнської імітаційної гри «М:18 – ми юні законотворці!», а також Всеукраїнського турніру з правознавства серед старшокласників УДУ імені М. Драгоманова в Києві.

Як учитель правознавства я активно застосовую міжпредметні зв'язки, що мотивує учнів брати участь та показувати високий результат в олімпіадах, обласних та всеукраїнських турнірах і захисті наукових робіт, використовуючи здобутий досвід із громадянської освіти. Учні поступово стають самостійними, толерантними, свідомими, вміють, а головне не бояться, висловлювати свої думки – тими громадянами, які можуть і хочуть впливати на життя своєї громади та країни.

Результатом роботи вважаю зміну поведінкових моделей учнів: вони впевненіше висловлюють позицію, аргументують, поважають думку інших, беруть участь у суспільних ініціативах.

Переконана, що великий учитель – це той, хто надихає. Тому щодня прагну не просто навчати, а допомагати учням знаходити власний голос, формувати власну позицію і відчувати своє місце у демократичному суспільстві. Громадянська освіта – це шлях до розвитку свідомого громадянина, здатного мислити критично, брати відповідальність за свої рішення і діяти у спільноті. Саме тому постійно вдосконалюю інтерактивні методи, використовую сучасні цифрові інструменти та впроваджую нові освітні практики, щоб уроки були живими, актуальними і цінними для кожного учня.

ОЛЬГА ОЛЕКСАНДРІВНА СЕМЕНОВА-СУСЬ

Номінація: «Математика».

Місце роботи: Луцький ліцей № 2.

Досвідчений педагог (стаж 24 роки), вчитель вищої категорії та старший учитель. В основі її роботи – технологія проблемного навчання для формування дослідницьких умінь. Ольга Олександрівна майстерно використовує механізм когнітивного дисонансу, спонукаючи учнів до самостійного пошуку рішень через експерименти в середовищі *GeoGebra* та аналіз життєвих кейсів. Її вихованці є постійними призерами математичних олімпіад та турнірів.

Як зробити уроки математики цікавими, розповідає Ольга Олександрівна.

На початку професійного шляху стикалася з проблемою формального засвоєння знань. Учні успішно відтворювали означення та розв'язували стандартні рівняння за алгоритмом, проте втрачали впевненість за найменшої зміни умов завдання або за потреби застосувати навички на практиці. Сучасний світ вимагає не просто виконавців, а творців – особистостей, здатних ідентифікувати проблему, висувати гіпотези та знаходити оптимальні шляхи їх реалізації. Це зумовило вибір моєї педагогічної ідеї: формування дослідницьких умінь учнів засобами технології проблемного навчання.

Відповідно до концепції НУШ та діяльнісного підходу, будує освітній процес як ланцюг навчальних проблем. Практика спирається на дослідження українських науковців та педагогів: Т. Зайцевої (активізація пізнання учнів 5–6 класів), О. Коваль (проблемні ситуації на уроках геометрії у старшій школі) та І. Дьоміної (інтеграція життєвих кейсів, симуляції та медіа у проблемне навчання).

В основі навчально-пізнавальної діяльності лежить механізм когнітивного дисонансу – стану інтелектуального дискомфорту, викликаного зіткненням суперечливих фактів. Прагнення подолати це протиріччя стає потужним внутрішнім мотивом до активного пошуку істини.

Цикл «Дослідження на уроках математики» охоплює чотири ключові етапи: виникнення проблеми, аналіз та вербалізацію, пошук рішень, а також інсайт і рефлексію.

На початковій стадії дослідження пропоную учням ситуацію, де вони стикаються з емпіричним фактом, що суперечить їхньому попередньому досвіду. Наприклад, під час практичного конструювання та вимірювання кутів трикутника учні 7-го класу виявляють несподівану закономірність: його зовнішній кут дорівнює сумі двох внутрішніх, не суміжних із ним. Це провокує щирі реакції здивування («Як це можливо? Це просто збіг?»).

Наступним кроком через діалог допомагаю перетворити емоційне утруднення на чітко сформульовану наукову проблему: «Чи завжди виконується ця рівність і як її строго довести для будь-якого трикутника?».

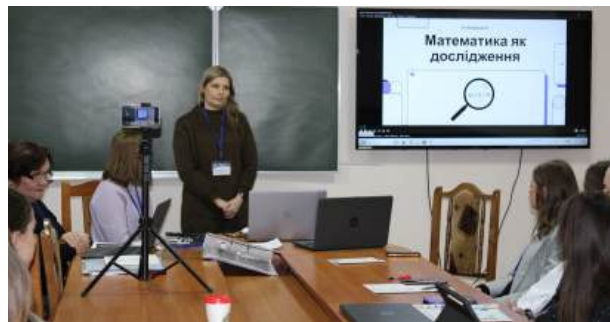
Переходячи до фази пошуку рішень, координую процеси висунення гіпотез, планування експерименту та моделювання. Школярі працюють з паперовими розгортками та підтверджують свої припущення у середовищі динамічної геометрії *GeoGebra*.

На підсумковому, четвертому етапі створюю умови, за яких учні не лише фіксують кінцевий результат (теорему), а й здійснюють глибоку рефлексію пройденого інтелектуального шляху. Вони усвідомлюють: щойно самостійно відкрили раціональний метод, який суттєво зекономить їх час та інтелектуальні ресурси під час розв'язування подальших задач.

Таке навчання формує в учнів чотири групи дослідницьких умінь:

- організаційні (планування роботи та організація робочого місця);
- інтелектуальні (бачення проблеми, аналіз, порівняння фактів, доведення та моделювання);
- інформаційні (робота з даними та текстами, відокремлення фактів від припущень, інтерпретація результатів);
- комунікативні (формулювання гіпотез, аргументація, ведення дискусії та презентація).

З огляду на вік учнів, використовую такі прийоми створення проблемних ситуацій: навмисні помилки вчителя (щоб учні виявляли неточності, наприклад, «загублений» корінь рівняння); завдання на увагу та порівняння (для самостійного виведення правил через порівняння візуально схожих виразів); розв'язування

різними способами (з подальшою дискусією щодо найраціональнішого методу); дослідницькі завдання (практична робота для самостійного виведення математичних формул); протиріччя між новим і відомим матеріалом (наприклад, введення поняття від'ємних чисел через проблему віднімання більшого числа від меншого під час математичного розрахунку зміни температури повітря взимку), життєві задачі (де математика спростовує хибну побутову інтуїцію, як-от розрахунок вигоди при купівлі піци різного діаметру); завдання з надлишковими / недостатніми даними або з несформульованим питанням.

Для формування середовища, сприятливого до пізнавальної діяльності, я впроваджую інтелектуальні ігри, домашні експериментальні завдання, інтегровані STEM-проекти, а також спеціалізовані уроки: дослідження, лабораторії та семінари.

Для забезпечення ефективності проблемного навчання використовую цільовий інструментарій: прийоми створення когнітивного дисонансу на фазі ініціації («Знайди помилку», «Дивуй», «Вірю – не вірю» тощо), для висунення гіпотез та експериментального пошуку («Мозковий штурм», відкритий діалог, кооперативне обговорення й цифрові симулятори *GeoGebra*, *Desmos*, *Phet*) та сервіси миттєвого зворотного зв'язку для формуального оцінювання (*Plickers*, *Padlet*) та ін.

У своїй практиці реалізую формувальне оцінювання як інструмент підтримки навчання, спираючись на такі його складники: свідоме цілепокладання (учні самостійно формулюють навчальні цілі за методикою SMART); спільна розробка з учнями критеріїв оцінювання; моніторинг процесу мислення та підтримка (під час виконання завдань акцент зміщується на аргументацію алгоритму, здатність критично аналізувати проміжні результати та педагогічний супровід на етапі, коли учень стикається з новою складністю); конструктивний зворотний зв'язок; самооцінювання та взаємооцінювання; рефлексія та корекція освітньої траєкторії.

Окрім того, вимірювання навчальних досягнень здійснюю за групами результатів. Відповідно до підходів НУШ, таке оцінювання є комплексним. Розв'язуючи проблемне завдання, учень проходить весь цикл: дослідження умов і створення моделі (ГР1), розв'язання (ГР2) та критичну інтерпретацію результату (ГР3).

Модель проблемного навчання трансформується разом із віковим розвитком дитини.

У 5–6 класах (адаптаційний цикл базової середньої освіти) мислення дітей починає еволюціонувати від наочно-образного до абстрактного. В цей період проблемні ситуації мають яскраво практичне забарвлення, тому доцільним є застосування ігрових форм навчання та практичних експериментів (наприклад, вимірювання площ нестандартних фігур, зважування, конструювання розгорток просторових тіл з картону тощо).

З переходом до 7–9 класів (цикл базового предметного навчання) у підлітків інтенсивно формується повноцінне абстрактно-логічне мислення. Із запровадженням систематичних курсів алгебри та геометрії характер дослідницької діяльності зазнає суттєвих змін, оскільки сама структура цих дисциплін вимагає переходу до дедуктивних міркувань. Дослідження стають математично строгими: учні використовують динамічні цифрові моделі для експериментального пошуку (індукції) закономірностей, які потім теоретично обґрунтовують (дедукція), спираючись на аксіоматичний метод.

У 10–11 класах (профільний рівень) проблемне навчання трансформується в науково-дослідницьку діяльність. Навчальні завдання стають комплексними та міжпредметними, інтегруючи математику з фізикою, економікою чи програмуванням. Пріоритет надається прикладній оптимізації процесів з використанням диференціального та інтегрального числень. Окремим складним напрямком є дослідження стереометричних парадоксів, що розвиває просторову уяву та абстрактне мислення.

Під час вирішення суперечностей у школярів формується цілий комплекс компетентностей: математична, у галузі природничих наук, техніки й технологій (через моделювання), інформаційно-комунікаційна, інноваційність, а також здатність навчатися протягом життя.

Системне формування дослідницьких умінь сприяє успішній самореалізації учнів у математичних змаганнях різних рівнів. Мої вихованці були неодноразовими переможцями та призерами Всеукраїнського турніру юних математиків імені професора М. Й. Ядренка, обласної олімпіади імені Академіка Михайла Кравчука, а також II–III етапів Всеукраїнської учнівської олімпіади з математики.

Починаючи з 2023 року, вагомими результатами стали два дипломи обласного та чотири – міського етапів Всеукраїнської олімпіади з математики, вісім відзнак олімпіади імені Михайла Кравчука та два призові місця у змаганнях від ВНУ імені Лесі Українки. Зокрема, у 2023/2024 н. р. учні 5-х класів успішно виступили на міських змаганнях «Крок до вершин математики», здобувши «срібло» в олімпіаді та призові місця в захисті проектів.

Працюючи над педагогічною ідеєю, досліджувала, як саме проблемний підхід допомагає відповідати на сучасні освітні виклики. Результатом цієї роботи стала публікація статей «Освітні втрати у навчанні математики: запобігання, мінімізація, подолання» (2024 р.) та «Універсальний дизайн навчання: сучасні технології та методики на уроках математики» (2025 р.), у яких технологія проблемного навчання розглядається як дієвий засіб подолання освітніх втрат і реалізації принципів УДН. Матеріали надруковано у збірниках щорічної Всеукраїнської інтернет-конференції «Професійна компетентність педагога: теорія, методика, практика» (ВІППО, м. Луцьк).